

УДК 330.3; 330.5; 336.1; 336.2; 336.5; 338.2; 339.5

JEL E20, E69, F19, H56, H61, H62, H63, O11

DOI 10.32782/2786-765X/2025-11-14

Диха М.В.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки, аналітики,
моделювання та інформаційних технологій в бізнесі,
Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4405-9429>

Диха В.В.

здобувач третього рівня вищої освіти,
Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2398-3692>

ТЕНДЕНЦІЙНИЙ АНАЛІЗ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОКРАЩЕННЯ

У статті проаналізовано стан та тенденції макроекономічних показників України протягом 2021–2024 років. З'ясовано, що валовий внутрішній продукт України продемонстрував позитивну динаміку постковідного відновлення економічної активності у 2021 р., проте, у 2022 р. навіть попри суттєве зростання цін, валовий внутрішній продукт суттєво зменшився, у 2023–2024 роках зростає. Проаналізовано зміни у розподілі видатків державного бюджету України з 2022 р., зазначили ключову особливість, яка полягає у суттєвому зростанні видатків оборону (з 8,56% у 2021 р. до понад 50% 2023–2024 рр.). Збільшився дефіцит бюджету (з 3,63% ВВП у 2021 р. до 17,74% ВВП у 2024 р.). Автори відзначили високі темпи зростання державного та гарантованого державою боргу України впродовж досліджуваного періоду, особливо зовнішнього. Державний борг України зріс з 48,9% від номінального ВВП у 2021 р. до рівня 91,2% від номінального ВВП України у 2024 р., що свідчить про складну ситуацію із рівнем фінансової безпеки України. Також суттєво погіршилося сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів та послуг України. Автори обґрунтували, що негативні тренди макроекономічних показників України обумовлені війною РФ проти України, окупацією частини її територій, спричиненими руйнуваннями, великими потребами фінансування обороноздатності та забезпечення умов життєдіяльності людей. В той же час відзначено, що українська економіка продемонструвала стійкість та здатність до обороноздатності. Ключовим чинником покращення макроекономічних показників України визначено усунення дестабілізуючого впливу війни, тобто її закінчення військовими, дипломатичними, економічними засобами. Обґрунтовано низку пропозицій щодо покращення макроекономічних показників (стимулювання економічного зростання через інвестиції; стимулювання розвитку секторів економіки, розвиток державно-приватного партнерства; оптимізація бюджетної політики, усунення «зон втрат»; реструктуризація зовнішнього боргу, розширення програм грантового фінансування; інтеграція у виробничі ланцюги Європи, сертифікація, стандартизація продукції; справедлива діяльність судової системи та антикорупційних органів; програми повернення фахівців і стимулювання зайнятості молоді, розвиток дистанційної роботи, підтримка освітніх проєктів). Поєднання антикризових заходів (зниження дефіциту, ефективне управління боргом, контроль інфляції) із структурними реформами (інституційними, інвестиційними та євроінтеграційними) створить основу для макрофінансової стабільності, сталого економічного зростання, забезпечення соціальних потреб тощо.

Ключові слова: макроекономічні показники, ВВП, державний бюджет, державний борг, зовнішньоторговельний баланс, фінансування обороноздатності, енергетика, логістика, інвестиції, державно-приватне партнерство.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується надзвичайною складністю та багатомірністю макроекономічних процесів. Повномасштабна військова агресія Російської Федерації проти України спричинила суттєві проблеми в енергетичній сфері, у функціонуванні усіх галузей економіки України та життєдіяльності людей. Проте навіть в умовах воєнного стану національна економіка демонструє ознаки адаптації, стабілізації валютного ринку, відновлення умов життєдіяльності (відновлення енергетичної інфраструктури,

відновлення постачання води тощо після руйнівних обстрілів). Функціонують суб'єкти господарювання (у т.ч. релоковані підприємства із окупованих або небезпечних територій України), функціонують державні інституції, є підтримка з боку міжнародних партнерів.

Актуальність дослідження зумовлена потребою аналізу ключових макроекономічних показників України, виявлення основних тенденцій в умовах воєнного стану та пошуку ефективних шляхів їх покращення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлення концептуальних аспектів аналізу,

оцінювання характеристик макроекономічного середовища України, основні аспекти державного регулювання макроекономічних процесів, обґрунтування напрямів покращення макроекономічного стану є предметом численних досліджень. Зокрема, М. Зверяков [1] провів теоретичне дослідження структурних змін у національній економіці в умовах глобальних трансформацій. Автор обґрунтовує, що структура економіки України як результат форсованої індустріалізації, а не продукт еволюційного розвитку ринкової системи, не змінювалася під впливом ринкових сил і оновлювала свій виробничий апарат на основі циклічного руху промислового капіталу. В той же час вона адаптувалася до вимог внутрішнього і зовнішнього попиту. Ключові виклики та можливості соціально-економічного розвитку України в умовах війни та глобальної турбулентності досліджено у публікації М. Диха та ін. [2]. Також виклики і можливості для стійкого економічного розвитку України були предметом дослідження В. Сіденко [3]. Автор зазначає, що глобальні виклики, ризики і загрози матимуть суттєвий, але специфічний вплив на економічний розвиток України в повоєнний період, що вимагатиме застосування не лише глобально узгоджених, але й ендогенно генерованих заходів реагування. В. Геєць [4] розглянув сучасні суперечності змісту й політики економічного зростання, виокремивши ключову проблему – співвідношення між рівнем життя, досягнутим завдяки використанню орієнтованих переважно на отримання прибутку технологічних здобутків, і таким опануванням сил і ресурсів природи, яке в глобальному вимірі спричиняє тенденції до скорочення біорізноманіття і зміни клімату. Також В. Геєць у публікації [5] звертає увагу на необхідності солідаризації основних партнерів, консенсусу між державною, бізнесом і населенням з метою побудови високоефективної моделі повоєнного відновлення України. С. Павловський та ін. [6] описали теоретико-методичні підходи до формування ефективної системи управління інноваційною діяльністю підприємницьких структур.

В умовах війни потреба фінансування оборони України є першочерговою. У цьому контексті В. Прінци [7] обґрунтував концептуальні засади і довгострокові напрями державного впливу на мілітаризаційні процеси в національній економіці з урахуванням викликів зовнішньої агресії, обмежених ресурсів та інтеграційних прагнень до глобального безпечно-економічного середовища. Є. Бублик [8] дослідив проблеми монетарної політики

і кредитної підтримки економіки України в умовах війни та глобальної нестабільності, звернув увагу на необхідності перегляду існуючих підходів до реалізації монетарної політики як інструменту підтримки економічного розвитку. Зважаючи на проблему дефіциту державного бюджету В. Кудряшов присвятив дослідження [9] пошуку джерел його покриття.

В контексті важливості інвестиційної активності звертаємо увагу на публікацію [10], у якій розкрито теоретико-методологічні засади формування ефективного механізму залучення іноземних інвестицій в трансформаційних умовах. Р. Кулинич та М. Солтіс [11] дослідили фактори активізації державно-приватного партнерства, яке є важливим механізмом для залучення приватних інвестицій у публічні проекти в умовах війни та подальшого повоєнного відновлення. Питання регулювання міграційних процесів було предметом досліджень [12; 13].

Стан макроекономічного середовища характеризують позиції України у рейтингах міжнародних інституцій, які проаналізовані у публікації [14]. А автори публікації [15] присвятили своє дослідження питанням прогнозування макроекономічних показників України, зокрема експорту та імпорту, та зазначили, що подальші результати обумовлюються впливом чинників, насамперед, закінченням чи продовженням війни в Україні.

Розосередженість аналізу макроекономічних складових у численних публікаціях обумовлює потребу системного їх оцінювання, а динамічність трансформаційних процесів обумовлює потребу аналізу макроекономічних показників під призвою сучасних реалій.

Мета статті: проаналізувати стан та тенденції основних макроекономічних показників України протягом 2021–2024 рр.; обґрунтувати економічні заходи, спрямовані на їх покращення у середньо- та довгостроковій перспективі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Війна РФ проти України негативно вплинула на макроекономічні показники України, спричинила жакливі демографічні наслідки. У звіті макроекономічного та монетарного огляду зазначено, що кількість українців, які емігрували за кордон, зросла до майже 7 млн осіб станом на квітень 2025 року, а кількість внутрішньо переміщених осіб складає близько 3,8 млн. осіб. Дефіцит працівників обумовлює зростання номінальних заробітних плат, проте висока інфляція зумовлює повільніше підвищення реальних зарплат. Зростає роль нецінових методів конкуренції

за працівників (надання житла, дистанційна робота тощо) [16].

У таблиці 1 представлено дані про номінальний валовий внутрішній продукт України протягом 2021–2024 рр. (у фактичних цінах).

Дані таблиці 1 свідчать, що валовий внутрішній продукт України продемонстрував певну позитивну динаміку постковідного відновлення економічної активності у 2021 р. Проте, у 2022 р. навіть попри суттєве зростання цін, валовий внутрішній продукт зменшився у фактичних цінах до 5191028 млн. грн. (тобто, ВВП у 2022 р. зменшився на 4,9% відносно його рівня у 2021 р.). У 2023 р. та 2024 р. номінальний ВВП зростав відносно рівня попередніх років (на 25,9% та на 17,1% відповідно).

Важливо дослідити реальний ВВП, який визначається в цінах попереднього (базового) року. У реальному ВВП враховується, в якій мірі зростання ВВП є реальним зростанням виробництва, а не зростанням цін (таблиця 2).

Аналізуючи дані реального ВВП (у цінах попереднього року) зазначимо, що найбільший рівень відхилення реального ВВП від номінального був у 2022 р., що було обумовлено інфляційним «стрибком». У 2023–2024 рр. динаміка відхилення реального ВВП України від номінального уповільнилася.

Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу з 2022 р. в Україні не здійснюється через значну міграцію населення, а також через неоприлюднення даних щодо чисельності населення України в умовах воєнного стану.

Головним загальнодержавним фондом централізованих коштів є державний бюджет. У державному бюджеті держава концентрує певну частку валового внутрішнього продукту, яку централізовано розподіляє на розвиток національної економіки, на соціальний захист населення, на утримання органів державної влади та управління, на оборону країни. Доходи держбюджету в Україні формуються переважно за рахунок різних податків і зборів, а також деяких інших джерел, зокрема, від приватизації державного майна.

Дефіцит бюджету є характерним явищем для економіки кожної держави. Бюджетний дефіцит, що викликаний скороченням надходжень до бюджету й зростанням бюджетних видатків, є одним з головних чинників інфляції.

Скорочення доходів державного бюджету та великі потреби фінансування в умовах повномасштабної війни в Україні обумовили різке збільшення дефіциту бюджету, який у процентах до ВВП у 2022 р. зріс майже у 5 разів: з 3,63% у 2021 р. до 17,62% у 2022 р. У 2023 р. дефіцит бюджету України збільшився до рівня 20,39% ВВП; у 2024 р. в абсолютному еквіваленті негативне сальдо доходів і видатків зросло відносно його рівня у 2023 р., але дефіцит бюджету до ВВП дещо зменшився і склав 17,74% (таблиця 3).

Реалії повномасштабної війни РФ проти України обумовили зростання ролі оборонно-промислового комплексу, потребу мілітаризації економіки, розвиток внутрішнього

Таблиця 1

Номінальний валовий внутрішній продукт України

Рік	млн. грн.	до попереднього року (+,-)		млн. дол. США	до попереднього року (+,-)	
		млн. грн.	%		млн. дол. США	%
2021	5459574	1265472	30,2	199770	44188	28,4
2022	5191028	-268546	-4,9	161990	-37780	-18,9
2023	6537825	1346797	25,9	181220	19230	11,9
2024	7658659	1120834	17,1	190740	9520	5,3

*Примітка: динаміка валового внутрішнього продукту в доларах істотно відрізняється від динаміки в гривнях, що обумовлено динамікою валютного курсу в Україні. Співвідношення гривні до долара див. детальніше [17].

Джерело: складено авторами за даними [18; 19; 20]

Таблиця 2

Номінальний та реальний ВВП України

Рік	Номінальний ВВП (у фактичних цінах), млн. грн.	Реальний ВВП (у цінах попереднього року), млн. грн.	Різниця / відхилення (номінальний – реальний)	
			млн. грн.	%
2021	5459574	4363582	-1095992	-20,1
2022	5191028	3865780	-1325248	-25,5
2023	6537825	5518062	-1019763	-15,6
2024	7658659	6821088	-837571	-10,9

Джерело: складено авторами за даними [18]

Таблиця 3

Дефіцит (-) / профіцит (+) державного бюджету України

Рік	Доходи		Видатки		Кредитування		Сальдо	
	млн. грн.	% ВВП	млн. грн.	% ВВП	млн. грн.	% ВВП	млн. грн.	% ВВП
2021	1296852,9	23,75	1490258,9	27,30	4531,4	0,08	-197937,4	-3,63
2022	1787395,6	34,43	2705423,3	52,12	-3326,0	-0,06	-914701,7	-17,62
2023	2671998,0	40,87	4014418,1	61,40	-9309,5	-0,14	-1333110,7	-20,39
2024	3122713,4	40,77	4486682,7	58,58	-5469,3	-0,07	-1358500,1	-17,74

Джерело: складено авторами за даними [21]

виробництва БПЛА, боєприпасів тощо, а також активізацію державно-приватного партнерства (зокрема, в безпековому секторі).

Дані таблиці 4 свідчать про суттєві зміни у розподілі видатків державного бюджету України з 2022 р.

Видатки на оборону зросли з 8,56% у 2021 р. до 42,24% у 2022 р., а у 2023-2024 рр. вони склали понад 50% державного бюджету. В умовах повномасштабної війни питання забезпечення безпеки, громадського порядку є складним завданням, особливо на територіях, наближених до зони активних бойових дій, а також зважаючи на реальні загрози та спроби диверсій та терактів по усій території України. Тому видатки на забезпечення громадського порядку, безпеку, судову владу зросли у структурі видатків державного бюджету України впродовж досліджуваного періоду (з 11,7% у 2021 р. до 15,44% у 2024 р.). Ракетно-дронові удари РФ по території України спричинили масштабні

руйнування інфраструктури житлово-комунального господарства, житлового фонду. Значна частка об'єктів, наближених до зони бойових дій не підлягають відновленню. Це уже буде питанням повоєнної відбудови. У контексті відновлення України звертаємо увагу на публікацію [26], у якій описано механізми повоєнного відновлення України.

Але й в умовах війни Україна коштами з різних джерел, у т.ч. й з державного бюджету намагається забезпечити належні умови життя людей (видатки на житлово-комунальне господарство у структурі видатків у цілому є незначними, але вони зросли з 0,01% у 2021 р. до 0,17% у 2024 р.). В розрізі інших статей видатків констатуємо скорочення фінансування. Більше, ніж у три рази скоротилося фінансування економічної діяльності, міжбюджетні трансфери; майже у три рази скоротилися витрати на освіту; більше, ніж у два рази скоротилися видатки на охорону здоров'я, соціальний захист та

Таблиця 4

Видатки державного бюджету України за функціональною класифікацією

Видатки	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Загальнодержавні функції (у т.ч. обслуговування держборгу)	206643,1	13,87	201999,1	7,47	296139,1	7,38	374306,6	8,34
Оборона	127527,3	8,56	1142872,4	42,24	2097620,5	52,25	2304475,1	51,36
Громадський порядок, безпека, судова влада	174409,6	11,70	443323,2	16,39	574614,6	14,31	692658,7	15,44
Економічна діяльність	180989,9	12,14	95368,4	3,53	134307,6	3,35	163133,8	3,64
Охорона навколишнього середовища	8200,2	0,55	4714,1	0,17	5202,5	0,13	9515,1	0,21
Житлово-комунальне господарство	164,1	0,01	528,6	0,02	8369,4	0,21	7540,5	0,17
Охорона здоров'я	170505,2	11,44	184267,8	6,81	179258,2	4,47	201445,4	4,49
Духовний та фізичний розвиток	15970,3	1,07	11051,3	0,41	11817,7	0,29	16202,7	0,36
Освіта	63837,1	4,28	58508,1	2,16	60452,2	1,51	64738,0	1,44
Соціальний захист та соціальне забезпечення	339278,9	22,77	425987,0	15,75	469251,2	11,69	464734,4	10,36
Міжбюджетні трансфери	202733,3	13,6	136803,3	5,06	177385,2	4,42	187932,4	4,19
Усього	1490258,9	100	2705423,3	100	4014418,1	100	4486682,7	100

Джерело: складено авторами за даними [22; 23; 24; 25]

соціальне забезпечення, охорону навколишнього середовища у структурі видатків державного бюджету у 2024 р. відносно їх рівня у 2021 р. Важливо зазначити, що в абсолютному еквіваленті ці сфери та галузі діяльності були недофінансованими і до повномасштабної війни.

У таблиці 5 представлено інформацію про обсяги державного боргу України, який зростає.

Дані таблиці 5 свідчать про високі темпи зростання державного та гарантованого державою боргу України впродовж досліджуваного періоду, особливо зовнішнього. На рис. 1 представлено дані державного боргу та ВВП України.

Зіставлення цих даних свідчить, що державний борг України становив:

- 48,9% ВВП у 2021 р.;
- 78,4% ВВП у 2022 р.;
- 84,4% ВВП у 2023 р.;
- 91,2% ВВП у 2024 р., тобто державний борг України досяг критичного рівня, що свідчить про складну ситуацію із рівнем фінансової безпеки України.

Зважаючи на великі потреби фінансування обороноздатності країни, а також потреби фінансування поточних видатків на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист тощо посилилася залежність України від зовнішньої підтримки партнерів. Водночас виникає ризик зовнішньої фінансової вразливості України (боргове навантаження, умови кредиторів).

Зовнішній державний борг являє собою заборгованість держави за залученими з-за кордону коштами у вигляді позик і кредитів іноземних банків та міжнародних фінансових установ, заборгованість по відсоткам, що сплачуються, а також заборгованість за коштами, отриманими шляхом розміщення на міжнародних ринках державних цінних паперів. У сукупність зовнішніх боргових зобов'язань держави входить також гарантований державою борг, що виникає внаслідок прийнятих на себе державою гарантій за зобов'язаннями третіх осіб, або прийняті на себе державою зобов'язання третіх осіб, які є зобов'язаннями резидентів даної економіки перед нерезидентами.

Зовнішній державний борг України зріс з 83,3% у 2021 р. до 95,5% у 2024 р.,

Таблиця 5

Державний та гарантований державою борг України

Показник	Одиниця виміру	Значення показника станом на:			
		31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2024
Загальний борг	млн. грн.	2671827,6	4071683,1	5519483,9	6980964,9
	млн. дол. США	97947,4	111343,7	145316,9	166059,3
у тому числі					
Зовнішній борг	млн. грн.	1560230,0	2610945,6	3 862 987,6	5048475,3
	млн. дол. США	57197,0	71398,6	101704,7	120090,3
Внутрішній борг	млн. грн.	1111597,6	1460737,5	1656496,3	1932489,6
	млн. дол. США	40750,4	39945,1	43612,2	45969,0

*Примітка: динаміка державного боргу в доларах істотно відрізняється від динаміки в гривнях, що обумовлено динамікою валютного курсу в Україні. Співвідношення гривні до долара див. детальніше [17].

Джерело: складено авторами за даними [27]

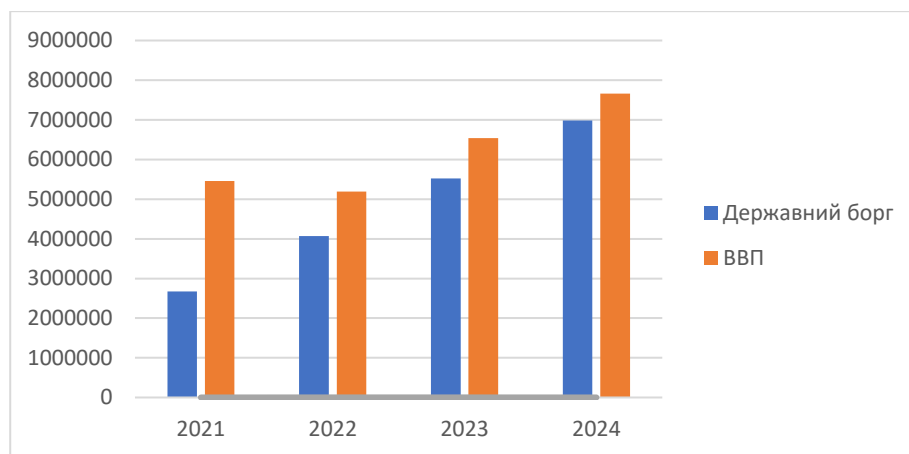

Рис. 1. Державний борг України та номінальний ВВП України, млн грн

Джерело: побудовано авторами на основі даних [18; 27]

а гарантований державою борг суттєво зменшився (з 16,7% у 2021 р. до 4,34%) у структурі сукупного зовнішнього боргу (таблиця 6).

Фінансова підтримка партнерів (США, ЄС, МВФ) стала критично важливою у фінансуванні бюджетних видатків. Макрофінансова міжнародна допомога спрямовується у загальний фонд бюджету України, звідки фінансуються всі витрати. Зазначимо, що згідно публічної інформації, є домовленість з донорами, що певні кошти не можуть витрачатися на фінансування сфер безпеки й оборони, а мають спрямовуватися на гуманітарні та соціальні потреби.

Характеризуючи зовнішньоекономічну діяльність України зазначимо, що суттєво погіршилося сальдо зовнішньоторговельного балансу України протягом 2021–2024 років (таблиця 7).

На жаль, від російських обстрілів зазнали руйнувань підприємства, які здійснювали експорт, частина підприємств перебувають на окупованих територіях, частина суб'єктів господарювання здійснили релокацію виробничих потужностей на відносно безпечну частину території України. Проте, РФ здійснює ракетно-дронові атаки по усій території України, цілеспрямовано руйнує об'єкти енергетичної сфери, функціонування яких створюють умови для функціонування усіх інших галузей. Питання енергетичної безпеки України постало не лише перед Україною, а й країнами Європи, що описано у публікації [30].

Війна РФ проти України обумовила суттєві зміни у зовнішньоторговельній діяльності України. Зазначимо, що обсяги зовнішньоторговельного обороту України із РФ скорочувалися впродовж останніх років, зважаючи на агресію останньої до України, анексію частини територій України з 2014 р. Станом на сьогодні діють регуляторні умови, які Кабінет Міністрів України продовжив до 31 грудня 2025 р. щодо заборони на ввезення на митну територію України товарів, що походять з РФ [31]. Аналіз стану та тенденцій зовнішньоторговельної діяльності України в цілому та з окремими країнами (зокрема, Польщею, Єгиптом, Індією) детальніше проаналізовано у публікаціях [32; 33; 34]. Під впливом війни РФ проти України, глобальної турбулентності, під впливом санкцій, запроваджених проти РФ, відбулися зміни у зовнішньоторговельній діяльності у більшій або меншій мірі в усіх країнах світу.

Ключовим чинником покращення макроекономічних показників України є усунення дестабілізуючого впливу війни, тобто її закінчення (військовими, дипломатичними, економічними засобами). Проте, навіть у нинішніх умовах економічна політика може і має працювати на відновлення. Низку пропозицій економічного характеру щодо покращення макроекономічних показників України представлено у таблиці 8.

Отже, стимулювання економічного зростання через інвестиції обумовить створення робочих місць і підвищення ВВП. Підтримка

Таблиця 6

Зовнішній державний та гарантований державою борг України

Показник	Значення показника станом на:							
	31.12.2021		31.12.2022		31.12.2023		31.12.2024	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
Зовнішній державний борг	47654,7	83,30	63590,9	89,07	94 90,5	93,20	114877,2	95,66
Зовнішній гарантований державою борг	9542,3	16,70	7807,7	10,93	6914,2	6,80	5213,1	4,34
Сукупний зовнішній борг України	57197,0	100	71398,6	100	101704,7	100	120090,3	100

Джерело: складено авторами за даними [28]

Таблиця 7

Зовнішньоторговельний баланс України

Рік	Номінальний ВВП	Експорт товарів та послуг		Імпорт товарів та послуг		Сальдо	
	млн грн	млн грн	% ВВП	млн грн	% ВВП	млн грн	% ВВП
2021	5459574	2224704	40,7	-2286067	-41,9	-61363	-1,1
2022	5191028	1840563	35,5	-2712325	-52,3	-871762	-16,8
2023	6537825	1868904	28,6	-3237014	-49,5	-1368110	-20,9
2024	7658659	2252428	29,4	-3702410	-48,3	-1449982	-18,9

Джерело: складено авторами за даними [29]

Таблиця 8

Пропозиції щодо покращення макроекономічних показників України

Проблема	Пропозиція	Обґрунтування / Очікуваний ефект
1. Суттєве падіння ВВП у 2022 р., недостатнє зростання у наступні роки.	Стимулювання інвестиційної активності через державні гарантії, участь міжнародних фінансових інституцій (ЄБРР, МФК, DFC, MIGA), страхування ризиків та податкові стимули для підприємств, що інвестують у відбудову інфраструктури, агропереробку, IT, енергетику, енергоефективність.	Залучення інвестицій прискорить структурне відновлення економіки. Зростання інвестицій обумовить зростання зайнятості та підвищення ВВП.
2. Зниження промислового виробництва та експорту, руйнування енергетичної інфраструктури, висока енергомісткість.	Підтримка реального сектору: відновлення промислових потужностей у безпечних регіонах України, стимулювання переробної промисловості, підтримка оборонно-промислового комплексу, розвиток логістичної інфраструктури (нові транспортні маршрути, порти). Розвиток енергетики, інвестиції в енергоефективність. Розвиток державно-приватного партнерства.	Створення виробництв з високою доданою вартістю, зростання обсягів експорту, що обумовить додаткові валютні надходження і забезпечить зростання ВВП. Підвищення енергетичної безпеки держави.
3. Значна частка тіньової економіки (понад 30% ВВП).	Цифровізація податкової системи (розширення системи e-Receipt, e-Check, e-Tax), прозоре адміністрування, мотивація бізнесу виходити з «тіні», інформаційна прозорість, просвітницька діяльність щодо ведення бізнесу без стресу від бюрократичного тиску та незрозумілих умов функціонування, правил адміністрування.	Збільшення надходжень до бюджету без підвищення податкових ставок, справедливе податкове середовище, стимули для малого та середнього підприємництва до офіційної діяльності, зрозумілість офіційного ведення бізнесу.
4. Зростання дефіциту державного бюджету.	Фіскальна консолідація: боротьба з тіньовими схемами та ухиленням від сплати податків, перегляд неефективних видатків, цифровізація державних фінансів. Середньострокове бюджетне планування.	Зменшення дефіциту бюджету знизить тиск на державні запозичення, підвищить стійкість фінансової системи. Покращення прозорості фінансів підвищить довіру донорів і інвесторів.
5. Критичний рівень державного боргу (91,2% ВВП у 2024 р.).	Реструктуризація зовнішнього боргу, збільшення частки грантової допомоги, збільшення випуску внутрішніх «військових облігацій» та активізація їх реалізації для громадян і бізнесу. Механізм “Debt-for-Reconstruction” – списання частини боргу в обмін на інвестиції у відбудову.	Уникнення боргової кризи, стабілізація та зниження співвідношення борг/ВВП. Зростання ринку внутрішніх облігацій зміцнить фінансовий ринок і довіру до держави.
6. Слабке інституційне середовище, корупційні ризики.	Судова та антикорупційна реформи, підвищення ефективності управління державними підприємствами, корпоративне управління держпідприємствами за стандартами ОЕСР.	Зміцнення верховенства права підвищить інвестиційну привабливість і покращить позиції України в міжнародних рейтингах. Ефективна діяльність державних підприємств.
7. Недостатня інтеграція з ринком ЄС, недостатня зовнішньоекономічна діяльність на міжнародних ринках.	Поглиблення євроінтеграції, приєднання до внутрішнього ринку ЄС у секторах транспорту, агропродукції тощо; гармонізація технічних стандартів і митних процедур, сертифікація продукції підприємствами для виходу на зовнішні ринки. Дієва робота експортних кредитних агенств.	Розширення доступу до ринку ЄС, збільшення експорту, інтеграція у виробничі ланцюги Європи. Розвиток експортних можливостей України на усіх континентах.
8. Демографічні виклики та трудова міграція.	Програми повернення фахівців і стимулювання зайнятості молоді; розвиток дистанційної роботи, підтримка освітніх проєктів та перекваліфікації.	Підвищення зайнятості, відновлення трудового потенціалу, повернення українців з-за кордону, зміцнення людського капіталу як основи довгострокового зростання, повоєнної розбудови України.

Джерело: сформовано авторами

реального сектору (у т.ч. через державно-приватне партнерство) шляхом відновлення промислових потужностей, стимулювання переробної промисловості в агросекторі (додана вартість в Україні, а не за кордоном), розвиток відновлюваної енергетики, підвищення енергоефективності, розвиток логістики (нові порти, залізничні маршрути, «сухі порти» у західних регіонах України), IT та оборонної промисловості, підтримка інновацій обумовить зростання експорту, надходження валюти, підвищення зайнятості населення, підвищення продуктивності праці. Оптимізація бюджетної політики шляхом скорочення неефективних субсидій і дублюючих держпрограм, цільове фінансування оборони та відновлення, усунення «зон втрат» обумовить зменшення дефіциту бюджету без згортання ключових соціальних програм. Реструктуризація зовнішнього боргу, перехід до пільгового та грантового фінансування замість кредитів, використання механізму залучення інвестицій на відбудову, збільшення частки внутрішніх облігацій дозволить стабілізувати боргове навантаження, уникнути боргової кризи. Гармонізація законодавства з нормами ЄС, сертифікація, стандартизація продукції, справедлива діяльність судової системи та антикорупційних органів сприятиме притоку інвестицій, стабілізації макроекономічного середовища, зростанню довіри інвесторів, довгостроковому підвищенню конкурентоспроможності. Програми повернення фахівців і стимулювання зайнятості молоді, розвиток дистанційної роботи, підтримка освітніх проєктів сприятимуть підвищенню зайнятості, відновленню трудового потенціалу, поверненню українців з-за кордону, зміцненню людського капіталу як основи довгострокового зростання, повоєнної розбудови України.

Висновки. Аналіз макроекономічних показників України протягом 2021–2024 рр. свідчить про тенденції, які обумовлені війною РФ проти України, окупацією частини її територій, спричиненими руйнуваннями, великими потребами фінансування обороноздатності та забезпечення умов життєдіяльності людей. В той же час, українська економіка продемонструвала стійкість у складних умовах війни та здатність до обороноздатності.

Валовий внутрішній продукт України суттєво зменшився у 2022 році, у 2023–2024 роках зростав. Україна, як країна, яка змушена захищати свою незалежність від російських загарбників суттєво змінила розподіл видатків державного бюджету України з 2022 р. Видатки на оборону зросли з 8,56% у 2021 р.

до 42,24% у 2022 р., а у 2023–2024 рр. вони склали понад 50% державного бюджету України. Скорочення доходів державного бюджету та великі видатки в умовах повномасштабної війни в Україні обумовили різке збільшення дефіциту бюджету, який у процентах до ВВП у 2022 р. зріс майже у 5 разів: з 3,63% у 2021 р. до 17,62% у 2022 р. У 2023 р. дефіцит бюджету збільшився до рівня 20,39% ВВП; у 2024 р. дефіцит державного бюджету до ВВП дещо зменшився і склав 17,74%. Відзначаємо високі темпи зростання державного та гарантованого державою боргу України впродовж досліджуваного періоду, особливо зовнішнього. У 2021 р. державний борг України становив 48,9% від номінального ВВП. У 2022 р. – зріс до 78,4% ВВП, у 2023 р. – до 84,4% ВВП. На жаль, державний борг України досяг критичного рівня – 91,2% від ВВП України у 2024 р., що свідчить про складну ситуацію із рівнем фінансової безпеки України. Також суттєво погіршилося сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів та послуг України (з -61 363 млн. грн. у 2021 р. до -1 449 982 млн. грн. у 2024 р.; у % ВВП: з -1,1% у 2021 р. до -18,9% у 2024 р.).

Подолання негативних макроекономічних тенденцій Україна має спиратися на поєднання антикризових заходів (зниження дефіциту, ефективне управління боргом, контроль інфляції) із структурними реформами (інституційними, інвестиційними та євроінтеграційними). Таке поєднання створить основу для макрофінансової стабільності, сталого економічного зростання, забезпечення соціальних потреб тощо.

Для покращення макроекономічних показників України надважливим є закінчення війни (військовими, дипломатичними, економічними засобами). Серед пропозицій щодо покращення макроекономічних показників України визначено такі: стимулювання економічного зростання через інвестиції; стимулювання розвитку секторів економіки, розвиток державно-приватного партнерства; оптимізація бюджетної політики шляхом скорочення неефективних субсидій і дублюючих держпрограм, цільове фінансування оборони та відновлення, усунення «зон втрат»; реструктуризація зовнішнього боргу, розширення програм грантового фінансування; інтеграція у виробничі ланцюги Європи, сертифікація, стандартизація продукції; справедлива діяльність судової системи та антикорупційних органів; програми повернення фахівців і стимулювання зайнятості молоді, розвиток дистанційної роботи, підтримка освітніх проєктів.

Бібліографічний список

1. Зверяков М. Структура національної економіки в умовах глобальних змін. *Економіка України*. 2024. Том 67, № 12 (757). С. 3–25. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.12.003>
2. Dykha M., Lukianova V., Polozova V., Pylypiak O., Ivanov M. Transformation of Ukraine's socio-economic development in the context of global turbulence and war: Challenges and opportunities. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка (Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series: Economics)*. 2024. Том (Volume) 11, № 2. С. 30–41. DOI: <https://doi.org/10.52566/msu-econ2.2024.30>
3. Сіденко В. Виклики і можливості для стійкого економічного розвитку України в контексті глобального транзиту. *Економіка України*. 2024. Том 67, № 1 (746). С. 3–39. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.01.003>
4. Гесць В. Суперечності та перспективи економічного зростання на інноваційній основі в Україні. *Економіка України*. 2024. Том 67, № 11 (756). С. 3–28. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.11.003>
5. Гесць В. Ознаки соціальної якості життя воєнного часу в Україні й завдання її повоєнного піднесення. *Економіка України*. 2024. Том 67, № 4 (749). С. 3–35. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.04.003>
6. Павловський С., Могилевська О., Ребрина А., Кравець С. Теоретико-методичні підходи до формування ефективної системи управління інноваційною діяльністю підприємницьких структур. *Київський економічний науковий журнал*. 2025. № 10. С. 97–105. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2025-10-13>
7. Прінц В. Стратегічні орієнтири державної політики у сфері регулювання мілітаризації економіки України. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки (Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences)*. 2025. Том 344, № 4. С. 411–417. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-57>
8. Бублик Є. Монетарна політика і кредитна підтримка економіки в умовах війни та глобальної нестабільності. *Економіка України*. 2024. Том 67, № 10 (755). С. 27–44. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.10.027>
9. Кудряшов В. Дефіцит державного бюджету і джерела його покриття. *Економіка України*. 2024. Том 67, № 8 (765). С. 57–75. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.08.057>
10. Васильківський Д., Вишнюк В. Формування механізму залучення іноземних інвестицій. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки (Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences)*. 2025. Том 342, № 3 (2). С. 378–382. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(2\)-57](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(2)-57)
11. Кулинич Р., Солтис М. Аналіз факторів формування державно-приватного партнерства на регіональному рівні. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки (Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences)*. 2025. Том 344, № 4. С. 70–82. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-9>
12. Кравчик Ю., Поліщук В. Концептуально-стратегічний підхід до державного регулювання міграційних процесів. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки (Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences)*. 2021. Том 294, № 3. С. 154–157. DOI: <https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2021-294-3-22>
13. Свидрук І., Сидорчук О. Державне регулювання трудової міграції за кордон у контексті соціально-економічного розвитку України. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки (Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences)*. 2021. Том 294, № 3. С. 113–118. DOI: <https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2021-294-3-17-2>
14. Диха М., Диха В. Рівень інноваційності розвитку України в глобальному вимірі та окреслення його перспектив. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 2. С. 5–15. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-2-1>
15. Тарута С., Чернишова І., Марко І., Бусель В. Національна економіка й безпека України в умовах війни: результати стратегічного довгострокового прогнозування. *Міжнародний науковий журнал "Military Science"*. 2025. Том (Volume) 3, № 1. С. 273–299. DOI: <https://doi.org/10.62524/msj.2025.3.1.12>
16. Макроекономічний та монетарний огляд. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2025-06.pdf?v=13
17. Архів валютних курсів. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/>
18. ВВП України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
19. Trending Date. World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/ext/en/home>
20. World Economic Outlook. All Issues. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/publications/weo>
21. Державний бюджет України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>
22. Видатки держбюджету України у 2021 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2021/>
23. Видатки держбюджету України у 2022 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2022/>

24. Видатки держбюджету України у 2023 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2023/>
25. Видатки держбюджету України у 2024 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2024/>
26. Kocherov M., Dzhyhora O., Dykha M., Lukianova V., Polozova V. Mechanisms of post-war economic recovery in Ukraine: The role of the international community. *Economic Affairs*. 2023. Volume 68, № 02. pp. 1311–1321. DOI: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.2.2023.35>, URL: <http://ndpublisher.in/admin/issues/EAv68n3z9.pdf>
27. Державний борг України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
28. Зовнішній державний борг України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/>
29. Експорт та імпорт України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/>
30. Dykha M., Dykha V. Bezpieczeństwo energetyczne Ukrainy pod pryzmatem wojny. *Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu*. Poland. 2023. T. 53 (1). pp. 71–84. URL: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_53.pdf; <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/16518>
31. Уряд продовжив заборону на імпорт російських товарів на 2025 рік. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=207ce520-7480-46f7-b96c-0f3d57e91fe7&title=UriadProdovzhivZaboronuNaImportRosiiskikhTovarivNa2025-Rik>
32. Dykha M., Dykha V., Konieczny G. Foreign Trade Activity of Ukraine and Poland. *International Interdisciplinary Scientific Journal "Expert"*. 2024. Volume 1, Issue 3. pp. 29–44. DOI: <https://doi.org/10.62034/2815-5300/2024-v1-i3-002>; URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1982845>
33. Dykha M., Dykha V., Elnashar A.E. Foreign Trade Activity of Ukraine and Egypt. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки (Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences)*. 2025. Том 338, № 1. С. 221–227. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-33>
34. Dykha M., Dykha V., Sahoo K.S. Foreign trade between Ukraine and India in the conditions of global turbulence. *Розвиток міста*. 2025. № 2 (06). С. 35–44. DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2025.2-5>

References

1. Zveriaikov M. Struktura natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalnykh zmin [Structure of the national economy under global changes]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*. 2024. Tom (Volume) 67, № 12 (757). S. 3–25. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.12.003>
2. Dykha M., Lukianova V., Polozova V., Pylypiak O., Ivanov M. Transformation of Ukraine's socio-economic development in the context of global turbulence and war: Challenges and opportunities. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomika – Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series: Economics*. 2024. Tom (Volume) 11, № 2. S. 30–41. DOI: <https://doi.org/10.52566/msu-econ2.2024.30>
3. Sidenko V. Vyklyky i mozhlyvosti dlia stiiokoho ekonomichnoho rozvytku Ukrainy v konteksti hlobalnoho tranzytu [Challenges and opportunities for resilient economic development of Ukraine in the context of global transition]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*. 2024. Tom (Volume) 67, № 1 (746). S. 3–39. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.01.003>
4. Heyets V. Superechnosti ta perspektyvy ekonomichnoho zrostantia na innovatsiinii osnovi v Ukraini [Contradictions and prospects of innovation-driven economic growth in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*. 2024. Tom (Volume) 67, № 11 (756). S. 3–28. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.11.003>
5. Heyets V. Oznaky sotsialnoi yakosti zhyttia voiennoho chasu v Ukraini y zavdannia yii povoiennoho pidnesennia [Features of the social quality of life in Ukraine during wartime and the task of its post-war improvement]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*. 2024. Tom (Volume) 67, № 4 (749). S. 3–35. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.04.003>
6. Pavlovskiy S., Mohylevska O., Rebryna A., Kravets S. Teoretyko-metodychni pidkhody do formuvannia efektyvnoi systemy upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu pidpriemnytskykh struktur [Theoretical and methodological approaches to forming an effective management system for innovative activities of business structures]. *Kyivskiy ekonomichnyi naukovyi zhurnal – Kyiv Economic Scientific Journal*. 2025. № 10. S. 97–105. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2025-10-13>
7. Prints V. Stratehichni oriientyry derzhavnoi polityky u sferi rehuliuivannia militaryzatsii ekonomiky Ukrainy [Strategic guidelines of state policy in the sphere of regulation of the militarization of the economy of Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky – Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences*. 2025. Tom (Volume) 344, № 4. S. 411–417. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-57>
8. Bublyk Ye. Monetarna polityka i kredytna pidtrymka ekonomiky v umovakh viiny ta hlobalnoi nestabilnosti

- [Monetary policy and credit support of the economy in conditions of war and global instability]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*. 2024. Tom (Volume) 67, № 10 (755). S. 27–44. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.10.027>
9. Kudriashov V. Defitsyt derzhavnoho biudzhetu i dzhherela yoho pokryttia [State budget deficit and the sources of its coverage]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*. 2024. Tom (Volume) 67, № 8 (765). S. 57–75. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.08.057>
 10. Vasylykivskiy D., Vyshniuk V. Formuvannia mekhanizmu zaluchennia inozemnykh investytsii [Formation of the mechanism for attracting foreign investments]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences*. 2025. Tom (Volume) 342, № 3 (2). S. 378–382. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(2\)-57](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(2)-57)
 11. Kulynych R., Soltis M. Analiz faktoriv formuvannia derzhavno-pryvatnoho partnerstva na rehionalnomu rivni [Analysis of factors in the formation of public-private partnership at the regional level]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences*. 2025. Tom (Volume) 344, № 4. S. 70–82. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-9>
 12. Kravchuk Yu., Polishchuk V. Kontseptualno-stratehichniy pidkhid do derzhavnoho rehuliuвання mihratsiinykh protsesiv [Conceptual-strategic approach to state regulation of migration processes]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences*. 2021. Tom (Volume) 294, № 3. S. 154–157. DOI: <https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2021-294-3-22>
 13. Svydruk I., Sydorchuk O. Derzhavne rehuliuвання trudovoi mihratsii za kordon u konteksti sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [State regulation of labor migration abroad in the context of socio-economic development of Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences*. 2021. Tom (Volume) 294, № 3. S. 113–118. DOI: <https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2021-294-3-17-2>
 14. Dykha M., Dykha V. Riven innovatsiinosti rozvytku ukrainy v hlobalnomu vymiri ta okreslennia yoho perspektiv [The level of innovation of Ukraine's development in the global dimension and outlining its prospects]. *Kyivskiy ekonomichnyi naukovi zhurnal – Kyiv Economic Scientific Journal*. 2023. № 2. S. 5–15. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-2-1>
 15. Taruta S., Chernyshova I., Marko I., Busel V. Natsionalna ekonomika y bezpeka Ukrainy v umovakh viiny: rezultaty stratehichnoho dovhostrokovoho prohnouvan'nia [National economy and security of Ukraine in the situations of war: results of strategic long term forecasting]. *Mizhnarodnyi naukovi zhurnal "Military Science" – International science journal "Military Science"*. 2025. Tom (Volume) 3, № 1. S. 273–299. DOI: <https://doi.org/10.62524/msj.2025.3.1.12>
 16. Makroekonomichniy ta monetarniy ohliad. Natsionalnyi bank Ukrainy. URL: https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/MMR_2025-06.pdf?v=13
 17. Arkhiv valiutnykh kursiv. Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/>
 18. VVP Ukrainy. Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
 19. Trending Date. World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/ext/en/home>
 20. World Economic Outlook. All Issues. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/publications/weo>
 21. Derzhavnyi biudzheth Ukrainy. Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>
 22. Vydatky derzhbiudzhetu Ukrainy u 2021 r. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2021/>
 23. Vydatky derzhbiudzhetu Ukrainy u 2022 r. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2022/>
 24. Vydatky derzhbiudzhetu Ukrainy u 2023 r. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2023/>
 25. Vydatky derzhbiudzhetu Ukrainy u 2024 r. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2024/>
 26. Kocherov M., Dzhyhora O., Dykha M., Lukianova V., Polozova V. Mechanisms of post-war economic recovery in Ukraine: The role of the international community. *Economic Affairs*. 2023. Volume 68, № 02. pp. 1311–1321. DOI: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.2.2023.35>, URL: <http://ndpublisher.in/admin/issues/EAv68n3z9.pdf>
 27. Derzhavnyi borh Ukrainy. Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
 28. Zovnishnii derzhavnyi borh Ukrainy. Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/>
 29. Eksport ta import Ukrainy. Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/>
 30. Dykha M., Dykha V. Bezpieczeństwo energetyczne Ukrainy pod pryzmatem wojny. *Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu*. Poland. 2023. T. 53 (1). pp. 71–84. URL: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_53.pdf; <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/16518>
 31. Uriad prodovzhyv zaboronu na import rosiiskyykh tovariv na 2025 rik. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=207ce520-7480-46f7-b96c-0f3d57e91fe7&title=UriadProdovzhivZaboronuNaImportRosiiskikhTovarivNa2025-Rik>

32. Dykha M., Dykha V., Konieczny G. Foreign Trade Activity of Ukraine and Poland. *International Interdisciplinary Scientific Journal "Expert"*. 2024. Volume 1, Issue 3. pp. 29–44. DOI: <https://doi.org/10.62034/2815-5300/2024-v1-i3-002>; URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1982845>
33. Dykha M., Dykha V., Elnashar A.E. Foreign Trade Activity of Ukraine and Egypt. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences*. 2025. Tom (Volume) 338, № 1. S. 221–227. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-33>
34. Dykha M., Dykha V., Sahoo K.S. Foreign trade between Ukraine and India in the conditions of global turbulence. *Rozvytok mista – City Development*. 2025. № 2 (06). S. 35–44. DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2025.2-5>

Mariia Dykha

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Economics, Analytics,
Modeling and Information Technologies in Business,
Khmelnytskyi National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4405-9429>

Valerii Dykha

Postgraduate Student,
Khmelnytskyi National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2398-3692>

TREND ANALYSIS OF MACROECONOMIC INDICATORS OF UKRAINE AND WAYS TO IMPROVE THEM

The article analyzes the state and trends of Ukraine's macroeconomic indicators during 2021–2024. It was found that Ukraine's gross domestic product demonstrated positive dynamics of post-covid recovery of economic activity in 2021, however, in 2022, even despite a significant increase in prices, the gross domestic product decreased significantly, and in 2023–2024 it grew. The authors analyzed changes in the distribution of Ukrainian state budget expenditures, noted a key feature, which is a significant increase in defense expenditures (from 8.56% in 2021 to more than 50% in 2023–2024). The budget deficit increased (from 3.63% of GDP in 2021 to 17.74% of GDP in 2024). The authors noted the high growth rates of Ukraine's state and state-guaranteed debt during the period under study, especially external. Ukraine's state debt increased from 48.9% of nominal GDP in 2021 to 91.2% of nominal GDP in 2024, which indicates a difficult situation with the level of financial security of Ukraine. Ukraine's foreign trade balance of goods and services also significantly deteriorated. The authors substantiated that the negative trends in Ukraine's macroeconomic indicators are due to the Russian Federation's war against Ukraine, the occupation of part of its territories, the destruction caused, the large needs for financing defense capabilities and ensuring people's living conditions. At the same time, it was noted that the Ukrainian economy demonstrated resilience and ability to defend itself. The key factor for improving Ukraine's macroeconomic indicators is the elimination of the destabilizing impact of the war, i.e. its end by military, diplomatic, and economic means. The authors substantiate a number of proposals for improving macroeconomic indicators (stimulating economic growth through investments; stimulating the development of economic sectors, developing public-private partnerships; optimizing budget policy, eliminating “loss zones”; restructuring external debt, expanding grant financing programs; integration into European production chains, certification, product standardization; fair operation of the judicial system and anti-corruption bodies; programs for the return of specialists and stimulating youth employment, developing remote work, supporting educational projects). The combination of anti-crisis measures (reducing the deficit, effective debt management, controlling inflation) with structural reforms (institutional, investment, and European integration) will create the basis for macro-financial stability, sustainable economic growth, meeting social needs, etc.

Keywords: macroeconomic indicators, GDP, state budget, state debt, foreign trade balance, defense financing, energy, logistics, investments, public-private partnership.

Стаття надійшла: 24.09.2025

Стаття прийнята: 13.10.2025

Стаття опублікована: 31.10.2025